

Megjelenik a lap **Temesvárott** minden kedden.

Előfizetési díj akár helyben, akár postai szétküldéssel:

Egész évre . . . . . 6 ft. pp.

Fél évre . . . . . 3 ft. pp.

A helybeli előfizetők a lap házhozordásáért rendelést tehetnek a lap kiadó hivatalában.

Szerkesztői iroda: belváros, bécsi utca 69. szám, első emelet.

DELEJTŐ.

A tudomány, anyagi érdekek és szépirodalom közlönye.

Előfizetheti helyben a szerkesztőségnél, vagy a helybeli könyvkereskedésekben; vidéken minden cs. kir. postahivatalnál a szerkesztőséghez utasítandó bérmentes levelekben.

Hirdetések minden közhasználatban lévő nyelven főlvetetnek. A beíratásért minden három hasábos egyes sorért 4 p. krajcárnyi díj számítatik.

Kiadó hivatal: belváros, előnői utca 62. szám Heil Adolf könyvvalozó intézetében.

Kedd, october 5. 1858.

14. szám.

Első évi folyam.

Egy pár magyar oklevél a XVII-dik századból.

I.

A boros-jenei törvényszék előtt Gagyí Király Albert fia György, és Váradi Kis Judith, Bodókövi Nagy Gergely özvegye, egyességet kötnek, mely szerént Király György, kinek anyja Mátyus Kata Bodókövi Nagy Gergely első felesége volt, ennek özvegyét Kis Judithot és maradákat teljesen kielégíti. Kelt Bélben 1609. január 28-dikán.

Anno Domini millesimo sexcentesimo nono, die vigesima octava mensis January.

En Racz Janos Jeneő varanak*) vitezinek eggik lovas hadnaggia, Bihar vármegieiben Jozagos nemes zemely, Bornemizza Lazlo Jenőben lakozo Biharvarmegiei es Zarandvarmegiei nemes zemely, Keresi Peter Jeneő varanak porkolabja. Philep Deak Biharvarmegiei es Zarandvarmegiei nemes ember, Zörös Lazlo Zarandvarmegiei Zolga biro, Zabo Abraham ugian Zarandvarmegiei Zolgabiro; Adgiuk minden rendbeli vrainknak tuttara, hogy it Beliben**), mely vagion Biharvarmegieiben, jövenek mi előnkbe ez felliül megh irt időben, egi felől az nemzetes es vitezleő Gagi Király Albert fia Király Georgy uram, mas felől Váradi Kis Janos vram leania Kis Judith azzony, az megh holt Bodókövi Nagy Gergelynek özvegie hagiatot feleseghe. Alkuvanak megh mi előttivnk így; miért hogy Király Georgy vramnak elseo hazas tarsul Bodolkeövi Nagy Gergely vette volt az anniath Matyus Katha azzont; Hogy Király Georgy vram adgion Kis Judith azzonnak egi eöltözö ruhat, ugy mint: zoknyat, kis subat, feökötöt, arany landzot, ket tehenet, negy kandza lovat, egy aranias kupat özve jarot. Ez mellet valamenni summa penzet Nagy Gergely egeszlen Herczestert atta Király Georgy vrameth. Egy falut egeszen Nagy Ka-

*) Boros-Jenő várának akkor Zaránd vármegyében, mely ez időben az erdélyi fejedelemséghez tartozott.

**) A mai Bél mezőváros Bihar vármegye déli részében. — Nevezetes, hogy a b. jenei törvényszék ez esetben idegen megye területen tartotta ülését.

polna nevüt Zarand varmegieiben*), Huzonöt niolezas buzath, adgion Kis Judith azzonnak Király Georgy vram. Kis Judith azzon is ez felliewl megh irt iokkal meg elegendeth. Mely dolgot peniglen ha Kis Judith azzony, vagi maradeki, vagi akar kik, az kikre az Kis Judith azzony javai neznenek, fel bontananak s megh nem allananak, zabad akarattya zarent kötötte mi előttünk magat Kis Judith azzony, hogi ha ezeket megh nem allana, tehat Király Georgy vram es az eő kegielme maradeki Kis Judith azzonyon s maradekin maga erejevel mindgiart minden nevel nevezendö javaibol ket ezer arany forintigh elegeth vehessen s vetethessen. Kis Judith azzony mi előttünk ez felliwl megh irt jokkal megh elegendeth, melliet soha Király Georgy vramon es az eő kegielme maradekin töbzer nem keres, keötötteis magat Kis Judith azzony, ha fel bontana ez vegezett, az megh irt ket ezer arany forint kötel alath**). Azonkeppen ezen summanak poenaja alatt kötötte magath hogi az Nagy Gergely maradekin sem keres semmit. Király Georgy vram is köti arra magath hogi ha eő kegielme megh haboritana Kis Judith azzont ez felliül megh irt dolgokban, tartozzék ugian az felliwl megh irt summaval. Mely dolognak nagioz bizonsagara es erősegere attuk az mi hitünk zarent ez levelünket peczetvinkel es kezvink irásával megh erőssitven. Anno et die ut supra:

(P. H.)	(P. H.)	(P. H.)	(P. H.)	(P. H.)
Rac Janos	Bornemiza Lazlo.	Körösí Peter.	Pheolöpp Deak.	Zörös Lazlo.

(P. H.)
Zabo Abraham.

Per manus Michaelis Thury
Jurati Notary Sedis Judiciarie Boros Jeneő.

A nagy-körösí ref. főgymnasium könyvtárában lévő eredetiből.

Közli Szabó Károly.

*) Sem a mostani Zaránd vármegyében, sem annak 1746 óta Arad vármegyéhez csatolt részeiben ilyen nevű falut ma nem találunk.

**) Itt a kötel szó a latin törvénykezés *vinculum* értelmében van igen helyesen használva.

II.

A karan-sebesi törvényszék előtt Tivadar Gergely özvegye Kasztrucz Anna maga és leánya Borbála képében továbbá fiai Tivadar Gábor és Miklós megegyeznek Fiáth Gábor-, Lajos- és Boldizsárral, hogy a köztök még apáik idejében kezdődött mindenféle pereket megszüntetvén a prebuli és székasi birtokaikat, a stejculi részen kívül, mely kizárólag a Fiáthoké maradjon, a két fél közt egyenlően megosztva bírják. Kelt Karan-Sebesen 1654. november 12-dikén.

Mi Floka László karansebesi vicebán, Simon István hűtvös assessor, Julý Miklós Szöröny vármegyének szolgabírája és Bobik János hűtvös notariusus, mindnyájan az megnevezett szörönyi vármegyében Karansebes városában lakó nemes személyek*). Adjuk emlékeztére mindeneknek az kiknek illik, mostaniaknak és jövőben lévőknek. Hogy jövőnek mi előnkben megnevezett vármegyében és városban lako nemes személyek, néhai vitézlő Thivadar Gergely relictája, nemes Kasztrucz Annok asszony, maga és hajadon leánya nemes Thivadar Borbara asszony képében (mivel betegsége miatt nem comparealhatott előnkben), és fiai vitézlő Thivadar Gábor és Thivadar Miklós egyfelől, felvén denominata Kasztrucz Annok asszony megnevezett hajadon leányának és praefati Thivadar Gábor és Miklós azon megnevezett hugoknak magokra terheket és evictióját az ide alább megirt compositiorúl. Más felől pedig ezen meg denominált vármegyében és városban lakó nemes személyek néhai nemzeti Fiáth Zsigmond fiai, vitézlő Fiáth Gábor, Fiáth Lajos és Fiáth Boldizsár uraim**), és mind két fél mielőttünk personaliter állván iunctis dextris szabad akarattuk szerént ilyen vallást tevének, hogy az Brebuli jószág fe-

*) Szörény vármegye, melyben esett ekkor, 1654-ben, Karan-Sebes városa is, a hajdani szörényi bánóság maradványából alakult; miután e bánóságnak a Cserna, Duna és Olt folyók közti legnagyobb részei a mai Oláhországban, 1524-ben végkép a törökök hatalmába került. Nevét e bánóság a régi Szörény vártól (arx Severina) vette, melynek helyét a mai Kis-Oláhországban, Orsován alól egy pár mérföldre a Szeverin tornya (Turnu-Severin) nevű romok mutatják Kimpul-Szeverinuluj oláh falucska közelében.

**) A maig is virágzó Fiáth család, mely már a XV-dik században Örményesi előnevet viselt, az akkor a karan-sebesi kerületben, ma az oláh-bánósági ezredben, fekvő Örményes, ma Armenisch¹⁾, nevű falúról, már 1468-ban Mátyás királytól új-adományt nyert a karansebesi kerületben fekvő s őseitől rég olta birt 7 helysége, 1480-ban Macskási Imre magvaszakadtából 11 helységet kapott adományban a szörényi és karansebesi kerületekben, 1489-ben pedig ugyancsak Mátyástól új-adományt kapott Karan-Sebes vármegyében fekvő más három helysége. Lásd *Gf. Teleki József, Hunyadiak kora Oklevéltár CDLXXXIV, LDLXXXV, CDXCI, DCXLVII, DCXLVIII, DCLXIX, DCCLXXXVI és DCCLXXXVII. sz.*

¹⁾ Annak tö szomszégságában fekszik Foensch nevű falu, mely régente Fényes-nek hivatott. (Szerk.)

löl*), mely azon följlül megnevezett vármegyében Pogomy vidékén vagyon, ilyen örökké megmaradandó megmásolhatatlan és fölbomolhatatlan békeségre mentenek. Elsőben is letévén és hátrahagyván mindennemű pereket, controversiákat, az mellyek megnevezett néhai Fiáth Zsigmond és Thivadar Gergely atyjok idejékben, megnevezett Brebuli jószág felől moveáltattanak, és post eorum decessum az exponensekre szállottanak, sőt még az melly perek és controversiák praetitulált relictá, Thivadar Gábor és Miklós és Fiáth Uraim között forgottak, et in processu voltanak és vadnak, azokat is, sőt mindennemű marasztásokat repulsiokat és onusokat hátrahagyván és semmissé tévén, s igyekeztvén ennekutána atyafiuságban élni, az mint feljebb is említünk, ad talem pacis concordiam devenerunt. Ugy hogy az megnevezett Brebul nevű faluban, annak határában valamit birt az néhai megnevezett Thivadar Gergely acquisitumot, egy aviticumot, szántó kaszáló rétet, nyomást, irtást, hegyet völgyet, erdőt és az ő holta után megnevezett relictája, fiai és leánya az Stejkuli részen kívül, és az szerint valamit birt eodem modo megnevezett faluban s annak határiban saepefatus Néhai Fiáth Zsigmond ur, s holta után megnevezett fiai, az veszekedésnek eltávoztatásának okáért közre tévén, hogy kétfelé osztának mindenikét, libere ugy alkuvának: ugy mint: Az Székas nevű helység**) az Stejkuli részen kívül, mind az megnevezett falunak, szántó kaszáló földeknek, irtásoknak, nyomásnak, erdőnek, Székas nevű helynek, s annak az megnevezett Bribul nevű falunak határa alatt lévő mindeneknek fele része az megnevezett relictáé, az leányáé és fijaé legyenek s teljes maradékoké perennaliter birván dimmidiatem praefatorum bonorum possessionariorum. A fele részt pedig megnevezett Fiáth Uraim és azoknak maradéki bírják eodem modo. Az Stejkuli részt pedig, melly Stejkuli részének mondatik, adták és engedték megnevezett Relicta, leánya képében is, Thivadar Gábor és Miklós, azon feljül megirt evictióval, meg denominált Fiáth Gábornak, Fiáth Lajosnak, Fiáth Boldizsárnak, és teljes maradékoknak feljülbirni, valahol az fele rész vagyon, faluban, mezőben, ugy erdőben, perennaliter et inrevocabiliter, de határ alatt, melly határt azon falubeli jámbor emberek hüt alatt megmutatván, az megirt Stejkuli részt, akárhol legyen is, azon határ alatt, az mint mutatják, birjanak megnevezett Fiáth Urak, és teljes maradékok mind örökké. És mind ezeknek peragálására, és az compositiónak megtartására ezer arany vinculumot vetének magok között, ugy hogy in omnibus punctis et clausulis recte et illibate

*) Ez a mai Prebul falu Krassó vármegyében, Karan-Sebestől nyugotra két mérföldre.

**) Krassóban Prebultól délre mintegy 6 mérföldre van egy Székas, Temesben Prebultól még távolabb egy Székas nevű helység; Prebultól éjszakra egy mérföldre fekszik Szkeus falu, melyet éppen e közelségnél fogva hajlandók lehetünk az itt emlegetett Székas helységgel egynek venni.²⁾

²⁾ Külömben a Szkeus vagy Skejus helynév alkalmasint az oláh szkeju, vagy szkejette szótól vette eredetét, mely annyit jelent mint „bojtorjános.“ (Szerk.)

megtartsák, és semmi részeiben nem violálják, hanem az megnevezett falnak határa alatt lévő mindeneket, ut superius tactum est, Stejkuli részén kívül kétfelé osztják, az Székast is. Ha az melly fél pedig csak in parte violálná, az megtartó és az compositiót nem szegő fél az violans félen annak javaiból, saltem vigore praesentium, exceptis omnibus juridicis remediis, inhibitione, contradictione, repulsione, novo iudicio, gratia principis, belli messis ac vindemiarum temporibus executioni non obstantibus, az ezer arany vinculumot exequatathassa. Melly dolognak jövő bizonyosságára adtuk mi is ez pecsétes alkuvásunkról való relatoriánkat, fide nostra mediante. Datum in Karansebes anno 1654. die 12. Novembris.

(P. H.) (P. H.) (P. H.) (P. H.)

A győri káptalannak 1698-diki átirata után Karainainak a pesti egyetemi könyvtárban lévő kéziratából L. köt. 126—130. l.

Közli Szabó Károly.

Urbéri összesítés.

I. A parasztság ellenszenve.

Az összesítés jogi oldala s ennek miképeni kivitele bírákhoz, ügyvédekhez és mérnökökhöz, egy szóval szakértő osztályokhoz, kikről elegendő ügyességet s jártasságot felteszünk, — tartozván, itten csak közügyi szempontból az összesítésről szólni kívánunk. — Megjelent ugyan már e lap 2-ik számában a tagosítást tárgyazó cikk Mészáros Károlytól, melyben már a parasztság ellenszenveiről is volt szó, de e cikk nem tárgyalván egyenest ezeket, úgy hisszük nem főlőleg e tárgyra ismét visszajönnünk, mert úgy vélekedünk, hogy bar mi vállalkozásnál legelő az akadályokat eltávolítani nem csak tanácsos de célirányos is hogy azután a dolog tört uton haladhassék.

A Bánságban 326 összesítési urbarialis per van folyamatban, természetesen mind az urodalmak kérelmére, s ezek közül egyetlen egy eset sem adta magát elő*) hogy a parasztság a maga részéről is ohajtott volna, vagy csak beléegyezni vagy hozzájárulni akart legyen az összesítéshez, sőt ellenkezőleg utolsó csep vérig a mig csak lehetett, ellene küzdött; de Krassó megyében olyan esetek is voltak, hogy csupa ellenszenvből a mérnöki jelpóznákat és cövekeket is kirántották. Hogy tehát a parasztság ellenszenve az összesítés ellen nagy, azt kétségbe venni nem lehet, és hogy az új föld-kiosztás egyes helyeken katonai hatalomkar nélkül fog-e végrehajthatni, bizton állítani nem merjük; pedig hogy az ily nagy ellenzésnek később majd káros következései lehetnek de lesznek is, azt mindenki már előreláthatja.

Hubény a commassatiórol irt s Bécsben folyó

*) Oroszlámos községét kivéve.

(Szerk.)

1858-ban megjelent röpiratát forgatván, abban a parasztság összesítés elleni ellenszenveinek következő alapos okait találjuk fel.

Először: A parasztság tudatlanságát és avatatlanságát, a mi abban rejlik, hogy a parasztnak a gazdaszat ujabbkori haladásáról s tökélesbüléséről eszméje sincsen, mert ő ezekről nem is hallott: hogyan foghassa ő tehát fel ezen eszmét, és hogyan legyen ő arról meggyőződve, hogy egyes nagyobb tagu földön célszerűbb gazdaságot lehessen vinni, mint több tagból álló ugyan olyan nagyságu földön, pedig ez az alapelve az összesítésnek, ezért akarunk mi, és a kormány commassálni. Nálunk a parasztság az ujabbkori gazdaszati eszméktől még oly annyira hátra vagy on hogy nem is elég ezeket csupán véle megesmertetni, mert itten még a parasztság régi elöitéleteit is e tekintetben le kell előbb győzni, értjük itt főleg az oláh parasztságot, a mely átaljában azon elvvel bir: az apám is így cselekedett, gazdálkodott vagy dolgozott, én is úgy cselekszem és a mellett megmaradok, és ezen elv mellett oly megátalkodott az oláh parasztság, hogy még pótlék kertjében sem veteményez mást, ha mindjárt átaljátja is hogy másból több haszna volna, mint sem abból mit atyja szokott volt belé vetni.

Másodszor: A félelmet és bizalmatlanságot. Hogy a paraszt minden kaputos ember és így mindenki ellen a ki nem paraszt bizalmatlan, az régi dolog, és ez nem is leszen oly könnyen kiküszöbölhető, ő tehát fél hogy az összesítés által a földesur a jobb földeket mind magának fogja tulajdonítani, s illetőleg a parasztnak jó földjét elvenni, s néki ellenben a rosz vagy távolabb eső földekkel be kell érnie. Külömben így is okoskodik a paraszt: a mit jelenleg bírok az bizonyos, azt tudom és látom, de a mit az összesítés által kapni fogok az bizonytalan, s azt nem tudom. S végre azt a földet a mit az apám birt és mivel, azt én is akarom birni és mivelni.

Harmadszor: A Communismust; tudniillik a közös ugar és tarló legeltetést, és a közlegelőnek közös használatát. Ezen közös legeltetést leginkább ohajtják és fentartani akarják a kisebb telkes gazdák a kiknek a legelőből igen kevés jutna, és a zsellérek, a kik a legelőből semmi részt sem kapnak, továbbá azok kik inkább marha és juh tenyésztéssel mintsem mezei gazdaszattal foglalkoznak, s különösen még azon határbeliek, a hol ugáron és tarlón idegen marha pénzért legel, mely áljövedelem a népet vakítja.

Ezen három okhoz még negyediknek a tunyaságot és munkakerülést hozzá sorolhatni gondoljuk; a mennyiben t. i. tény az: hogy a tagosítással járó istállóani marhatartás és tenyésztés a vetett takarmány és a földtrágyázás munkájával a mostani gazdaszati rendszert meghaladja. Ezen felül pedig különösen az oláh parasztság azon igen kedves foglalkozása: a társaságban marhalegeltetés és a közönséges juhtenyésztés, melynek gyapjából felső ruházatját házánál maga fonja, szövö és készíti, és mely foglalkozásából kedvelt túróját nyeri, — egészen elmaradna.

Tudván már most az ellenszenv alapokait könnyebb ezen ellenszenv gyökeres orvoslása és kiirtása. Az utóbbi két okot megszünteti maga a kényszerültség, de az elsőnek és másodiknak gyökeres orvoslása és megszüntetése, megvalljuk, — egy keveset nagyobb s nehezebb feladat; e tekintetben pedig senki sem munkálhat más közre, mint egyenesen a gazdasági egylet, mely ugyan koronaországunkban létezik, de a mint már lapunk 9-dik számában érintve volt, leginkább csak névszerint, anyagi életjelek eddig nem mutatkoztak. Ezen intézet hivatása köréhez tartoznék a gazdaszat ujjbkkori haladását, és tökélesbülését szemügyre venni, mint a gazdaságok felállítására gazdasági kiállítások rendezése, népszerű gazdaszati munkák és iratok kiadása, pályázása, és terjesztése, nem különben jutalomdíjak kitűzése által a népet oktatni, végre oda hatni hogy a kormány rendeletéből az elemi iskolákban valami gyakorlati gazdaszat tanitassék. S mit tett mindezekből eddig a tisztelt egylet? éppen semmit, csak hogy félénken egy egy óráig tartó közgyűlést tartott: s hány tag volt a gyűlésen jelen? legfeljebb tíz tizenkettő, és kik a tagok? leginkább birtoktalan nemgazdák.

Ezen okok orvoslásával s megszüntetésével a parasztságnak ellenszenv is gyökeresen orvoslva lézen, és a tagosítás úgy fog menni a mint csak kívánni lehet.

Bánovits Sándor.

Nyílt levél a „Delejtű“ t. c. szerkesztőjéhez.

Ön tisztelt szerkesztő ur a „Delejtű“ 11-ik számában a magyar történeletről egy szép jelenetet közölt, ily cím alatt: Mária Terézia a pozsonyi országgyűlésen 1741-ben. — Ezen érdekes cikk, azon kívül hogy a magyarnak nemzeti önértékét éleszti, egy-

szersmind ama zoknak, kik a magyar jellemet vagy nem ismerik, vagy fitymálni szeretik, bő tanulsággal lehet. Ön azon adatokat, melyeket abban kiemelni kívánt, hiteles kútfőkből igyekezett bebizonyítani, és annak végén, én reám is mint tanúra hivatkozott, állítván: hogy én az 1741-diki Turóc megyei követeknek, megyéjükhöz intézett hivatalos jelentésüket, — melyben az ön által említett tények hitelesen constabiliáltatnak — a Jankovich Miklós híres gyűjteményében olvastam.

A történelem hitelessége megkívánja, hogy önnek ezen állítását ekképen módosítsam: — Én Turóc megye alispánjának, — neve most nem jut eszembe*), — ki megyéje részéről 1741-ben országgyűlési követ volt, küldőihez irt deák levelét, melyben Mária Teréziának a pozsonyi 1741-ki országgyűléseni felléptét részletesen leírta, — 1847-ben igen is olvastam! — de nem a Jankovich Miklós gyűjteményében! — hanem Bécsben néhai Jancsó Imre erdélyi udvari titoknoknál, ki a magyar történelmet, és nyilvánjogot érdeklő ritka becsű kézírati gyűjteményét, egy pár héti ott mulatásom ideje alatt, nem csak szives volt előttem feltárni, hanem engem abban kalauzolt is.

A magyar bibliographiának valóban szegényére válik: hogy ezen ritka férfinak, kinek tudományossága egy egész könyvtárral felért, mindedig életrajzát kiadni elhanyagolta. — Suum cuique.

Károlyfehérvárt septemberhó 24-én 1858.

Dr. Ötvös Agoston.

*) Benitzky István.

(Szerk.)

T Á R C A.

Figaro, Figaro, Fiiiii....garo!

Nem ért minket soha senki. . . .

Vajda János.

„Esmít meg ha heralták nekem egyet!“ így panaszkodék az egykori örmény a szomszédjának, midőn bérbe kiadott szobáiban másodszer történék halálos bajvívás. Ezen siralmas panasz emléke foglalkodtatta gondolataimat, a mint „Figaro lakodalma“ bevégezte után éhes testtel s lélekkel haza felé ballagtam. Miért is lett volna szerencsésebb a nagy de „elavult“ Mozart, mint nyomdokaiba lépő tanítványa, Rossini? Sietek megmondani szóval is, a mit idézet-jeleim is sejtethetnének, ha nem inkább tartanék a nem értéktől mint az érteni nem akaróktól, hogy az „elavult“ nem az én ítéletem. Nem ám, hanem az oly referenské, mint az, ki a kezünk alatti tárgyban úgy nyilatkozik, hogy „formája a lúl

áll a mai újságvágyó kor igényein!“ Hanem az oly itészeké, hogy „Mozart symphonia“ ma már jórendin hidegen hagyhatják a hallgatót. Hanem azon mainapi zenehősé, ki Mozart egyik gyönyörű symphoniabeli menuettojáról, nem áttallá azt mondani, hogy „scheusslich!“ Elavult biz a, mint elavult Homeros, mint elavult Sophocles, mint elavult Molière, mint elavult Schiller. És még egynéhány oly előadás, milyen a „Figaro lakodalma“ s aztán nem csak elavult, hanem elavitott is lesz. E nehéz vád, megvallom, és lehetne, ki részletes bebizonyítását követelné. De, az ég szerelméért, nem csak a „Delejtű“, hanem a magyar szépirodalmi journalistica egész közönségének hány procentje lenne az, a ki nem mondom partitúrával, hanem zongorai kivonattal előtte, kísérné mig darabról darabra, ütemről ütemre kimutatom, hogy ennek így kellett volna kiütni, de nem így ütött ki. Hát aztán a többi 99 század, vagy 999 ezere rész szunyadásra vagy a lap eldobására kényszeritem-é? Annál kevésbé, mivel éppen ama szakértő századrésznek nincs szük-

sege ilyes allegatiókra s tökélyesen felfogja a tényállást azon általános igazságokból, melyek mind a nagy közönség előtt érthetők, mind pedig ítéletem megalapítására elégségek lesznek. Ily igazság pedig nem egy, de három is áll szolgálatunkra. Első az, hogy „Figaro lakodalma“ nem azon operák közé tartozik, melyekben egy két szerepre számított akár édeskés dallam akár bravura tartja fenn az érdeket, — a spectaculumról nem is szólva — s a melyekben tehát egyetlenegy vendég is hálásan szerepelhet. Nem, itt a soha sem hiányzó „dallamosság mellett tűz, drámai élet és jellem“ létezik; itt „teljes összhangzat uralkodik a zene ésszöveg közt;“ itt „a színpadon ábrázolt indulatok és szenvedélyek soha se jönnek meghasonlásba az ének és zene kifejezésével.“ *) Ugy de ezen előnyöket, ezen felséges vonásokat a „F. lakodalma“ számos személyzetére öszvesen és külön külön a legcsekélyebb ripienóig kiterjednek s helyét megálló ily személyzetet nemzeti intézetünk kiállítani alig alig képes. És még kevésbé képesül a miatt, hogy jobb erőink egy némelyike Mozartot „avult“nak s a mai kor igényein s tehát az ő művészi méltóságán „alul valónak“ tartja és egy értelemben leledzik azon „hirdedett“ énekessel, kitől midőn egy pár év előtt Bécsben a szóba vett opera adása alkalmával kértem — én együgyű — ha „részt veendő benné?“ csufondárosan elvonván ajkait csak imigy felele: „Az classikai zene!“ Ime midőn Londonban, Párizsban a világ legelső operatársaságai minden erejüket összegyűjtik ezen halhatatlan remek körül, nálunk Hollói C., Fehérvári k. a., Korcsek k. a., Jekelfalussy, Ellinger, Füredy, mind nem vettek részt a nagy munkában. Nem akartak-e, vagy mellőzve voltak, nem tisztem vizsgálni. Harmadszor és főképen: Mozart operáit énekelni kell; azon énekesek pedig kik Verdi operáit nálunk népszerűekké birták tenni, kiabáláshoz és nem énekhez szokták. NB. Én nem tartozom Verdi feltétlen ócsárlói közé, de európaszerte el van ismerve, hogy azon természetellenes magas hangfokozat, melyen ő énekeseit folyvást és rendszeren tartja, a természetes közép fokozatot, melyen Mozart s más classicus szerzők szerettek mulatni s dallamaiknak, ugyszólva, törzsvé tenni, megrontja, megtompítja, hatótlaná teszi. Hej pedig voltak ám énekesek Mozart korában is, és tudott ő számítani nem csak a közönséges, hanem a kivételes hangfektekre is: majd meglátnám én, hányadik énekesnő — már igazi művészt értek — merne belé fogni mai nap némi siker reményével az éj-királynő áriájába! Atalán fogva, bizonyos modorhoz való szokás mennyire megrontja a tehetségeket s alkalmatlanná teszi, nem csak más modornak, de igazi művészi stýlnak, megfelelni, az tudva levőbb igazság mintsem bizonygatást érdemelne. Ismertem egykor egy műkedvelő nőt, ki a zongorai új iskola, (Thalberg seq.) legbájosabb szerzeményeit meglepő ügyességgel birta előadni, s ezen talentomával még se vala képes, Beethoven, korábbi s legkönnyebb sonáit egyikét jó móddal s sikerülten betanulni; holott egy solid képzettségű zongorásnak a mostani szemfényvesztés könnyen legyőzhető — nem is nehézség, hanem csak — játék. Nincs ez különben az énekekre nézve is; sőt még ugyabban van. Szokásos vagy éppen szenvedélyes Verdista Mozartot már nem énekelheti: az teljes lehetlen s alig lehet neki hibául tulajdonítani. — Kinek hát? — Soyez csitt! majd arról is szólunk, mikor az okokat keressük, most maradjunk a következtéseknél pl. hogy főképen az ensemble darabok szenvedtek, hallatlanokká, hatótlanakká váltak s a nagy költő szintoly gyönyörű mint jellemzetes harmoniai tenkre silányultak. Fússunk innen — az esőből a csepegő alá — a solistákhoz. Tisztesség, becsület, méltányosság — de igazság is! Én tökélyesen meg vagyok győződve a működött tagok jóakarataról, sőt iparkodásáról is; de mind hiába, nekem az eredményt kell kéréllhetlenül regisztrálnom. Feltéve olvasómnál a meggyőződést azon elv felől, hogy dalszínésznek nem csak dalolni, hanem játszani is kell — s még in-

*) Hölgyfutár referense szavai: suum cuique.

kább igen, ha az a szerencséje vagy szerencsétlensége van, hogy opera szövegének egy Beaumarchais vigjátéka szolgál alapul. Vegyük hát egyenkint. — Figaronak az igaz, hogy „Sevillai Borbély“ kora óta kissé vénülni, kissé fásulni kellett; de engem uccse, annyira nem vénülhetett, s nem fásulhatott, a milyennek Kőszegi személyesítette. Mint énekesre nézve, pedig figyeltetnem kell az illetőket, hogy „Figaro“ és „Bertram“ magas f-jeivel ne gyötörjék ezen érdemes operai tagot, kit — akár mennyit dobogjunk ellene alkalom szerint — operánkat fenntartó egyik főoszlopnak kell elismernünk.

Menjünk a gróf ur tiszteletére. — Egy francia criticus közelebről azt a megjegyzést tevő, hogy Mozart az Almaviva szerelemfeltését tán igen is komolyan vette s csaknem egy kis Othellot csinálta belőle. Jött volna csak ide Figaro lakodalma az a criticus és hallgatta volna Bignio-t, tudom istenem, hogy, még a világ eszébe nem jut sem Othello, sem semmi más példánya a tűznek, a féltésnek, vagy bárminemű pathosnak. Contemporaneusaink, kik ezen kezdő színész „fiatal, friss hangját“ emlegetik untalan, úgy látszik elfeledték vagy nem hallották, hogy színpadunkat egykor egy oly baryton díszítette, kinek neve Reina vala. Én különben nem bannám emlegessék: legyen lud ha fehér — ámbár én nem látom olyan nagyon fehérnek — de biz annak a fiatal embernek kárt tesznek vele; mer féltő hogy majd tetején gondolja magát azon garádicsnak, melynek még sok sok lépcsőjén kell felhágnia. Pedig kár volna érte, mert a mint ama hajdani magyar dalos játékban, a „Tündér Almák“ban éneklük:

„Az evező ut az aerben sík;

A ki magasra hág, nagyot esik.“

Ha még is az Ellingerné assz. organumáról beszélnek annyit contemporaneusaim, az már más volna — itt már magam is tétet fejet hajtának nekik. Ennél hálásabb, biztatóbb organumot, bizony igen igen keveset ismertem. Még azt is örömmel nyilvánítom, hogy hajlékonyságában, érvényesítésében naponkint tapasztalok haladási igyekezetet, olykor sikerülést is. De megengedjen grófné ő nagysága, egy kis számvetésünk van együtt. Nyerseségem hozza magával, hogy az igazságot — keserű, nem keresű — ki kell mondanom, ha bár ezt az eljárást, hölgygyel szembe, még százszor illemsértésnek nyilvánítaná is egyik contemporaneusom. Elsőben is ismételnem kell azon intést, melyet mult cikkemben Jek. urhoz intézék, — áldozni kell a grátiáknak! Nem tartom pedig feletle kellemes áldozatnak azt a képet, melyet a tisztelt művésznő vált, mihelyt énekelni kezd. Egy fiatal korombeli férj szava jut ilyenkor eszembe neje táncárol: „Te feleség igen jól táncolsz, de oly mord képet csinálsz, mintha a világot fel akarnád falni.“ Ha most élne a jámbor férj, mindjárt meglelné a jellemző hasonlatot: — „mint Indiána, midőn a rajkókat megátkozta.“ Egy cseppel nem kevésbé fontos a második pont, mit szóba hozni kénszerítettnek érzem magam. Lám az éneken a szavak tiszta és helyes kimondása éppen az, a mi a hegedülésben a — németül kell mondanom — „Strichart,“ mely itt a művészi előadásnak tökélyesen oly lényeges egyik eleme, kelléke, nélkülözhetlen feltéte, mint másfelül az ép, tiszta, teli és illőkép árnyalt hang. Azért helyez az olasz, vagy bármely más tökélyes énekmódszer, oly rengeteg sulyt a solfeggióra. A mi a kimondás tisztaságát illeti, én hallottam E. asszonyt németül, magyarul énekelni, s egyformán keveset értettem belőle, egyformán éreztem rajta a solfeggió hiányát. De a magyarra nézve azon nagy különbség tapasztalható, hogy oly fül- és érzelemsértőleg ejti a szavakat, mit csak az a majomszeretet türhet, mely minden áron s bármily törötten szereti hallani idegen szájból a maga édes anyai nyelvét. No én nem; valamint a világ egy mívelt nemzete sem. Ristori asszonynak a legnagyobb ovatiók közepette megmerék mondani a francia criticusok, hogy ne veszélyeztesse reputatioját a francia drámában való fellépésével, s Bolnaynak szint ezt mondák más szavakkal a hamburgiak. Mi ellenben magunkon kívül valánk örömmünk.

ben s tapsunkban Leszniewka k. a. ügyetlenül mondott „röfögő medvé”jére; minket egy „keszenem” felvillanyoz s egy „élien” a hetedik égbe ragad. Szerintem egy énekes, ha bár hontentottul akar énekelni s nem tanulja meg a platyogtatást, az által vagy megvetést tanusít, vagy az imént felhozott elvnel fogva énekes talentumát kell kereken megtagadnunk. Legyen ebből ennyi elég, a grofnánál elvégeztük a látogatást, szóljunk távoztunkban egy pár szót a szobalyányhoz, a szép Zsusánnához — vagy a mint a grófné nevezi „Súsaná”hoz is, kit Kaiser-Ernstné asszonynak kellett volna személyesíteni. Hogy a romlatlan szívé, de pajkos, élénk, leleményes eszü, víg soubrette-t a hős-drámai szerepek kirekesztő birtokában levő művésznő illő hatással nem adhatta, azt előre gondolni lehetett s hogy nem is igen erőltette reá magát, azért még dicséretet érdemel. Tehetlen erőlködésnek csak amolyan Katona-szobor féle mismás a szüleménye, miben nincs köszönet. De én — bármi nehezen esik — csak ki mondom, hogy elé sem kellett volna állania benne. Az, hogy jutalom játéka vala az asszonyságnak, s némi igénye lehetett az egész opera e sark-szerepéhez, melynek sem játszására sem éneklésére nincs képesülve, — sem ok, sem méntség. És hogy pártfogói ezen hibáztatható lépését, mesterséges — többet nem mondok — ovatiokkal és koszoru záporokkal diadalmenetté próbálták fokozni, annyi mintha a közönség legeslegnagyobb részét, — mely az alatt csak azt érezte, hogy a daljáték kezdete s teljes hatása meg van rontva vele — szembe nevettek volna. Az elnézéssel és türelemmel nem kell vissza élni, — nincs erény mely szűkebb s tartótlanabb tökével rendelkezék, mint e kettő, s koszoru csak úgy díszít, ha érdemlett. Átalán fogva azt a szokást miszerint a csak most érkezett vendégművészt, mielőtt egy léptével vagy nyikantával képzettsége fokát vagy előnyeit csak sejtethetné is, taps- és éljenörömmel halmozzuk el — megengedem hogy a magyar szivesség és vendégszeretet tularadozásából foly, de — megrovdán s az előadandó mű élvezetét tetemesen csökkentő ferdeségnek kell nyilvánítanom — minden esetre kész levén arra, hogy ócsárló szavam a pusztában hangzik el.

Ne hogy azt vélje a k. olvasó mintha én Figaro lakodalmazásakor bal lábbal léptem volna ki az ágyból, vagy tán megharagudtam, hogy engem nem hívtak meg reá, — mint bizonyos nemzeti intézet igazgatója hasonló ünnepélyre közelebről a segéd tisztait s illetőleg collegáit, — sietek kiemelni Benza-t (Bartolo) és Téli Em. k. a. t. (Cherubim) kiknek valóban örültem s örülhetett más is. Ad vocem Benza, el kell mondanom egy contemporaneusom furcsa qui pro quoját, ki is Bartolot többi közt úgy jellemzi, mint a ki most sem felejtetheti, hogy Almagora gróf elcsempészte orra elől gyámlányát. De, jámbor contemporaneus, erről sem Beaumarchais, sem Bartolo nem tudnak semmit; ez csak Benza hevenyészete vala.

De bezzeg nem örültem annak s nem örülhetett senki, hogy azon mennyei gyöngyfüzérből, melyet emberi nyelven Figaro lakodalmának neveznek 7, olv. hét szép szemet el ejtettek nemzeti szinpadunkon. Igen is, hét egész darab elhagyatával csonkíták meg anyagilag és szellemileg a remekművet. Azok közt egy gyönyörű comicus duettnek, — Zsusánna és Marcellina (Horváth Teréz) közt, — kimaradtát megmagyarázhatjuk azon körülményből, hogy olyan Marcellinát állítottak ki, a kitől azon duettbeli része méltó előadását várni nem lehetett; de a többiét indokolni — mint szokták mondani — bajos lenne. Vagy tán féltették az operát, hogy igen hosszadalmas és unalmas lesz?! Miértne? Hiszen van a kinek Ilias, vagy az Inferno, vagy az Orlando Furioso is unalmas. Apollo kegyelmezen meg nekik. Én Indianával tartok és nem akarok hallani is a bocsánatról. Készebb volnék megbocsátni azon bírálónak, ki azt állítja — affectalt szerénységéből vagy nagylelkűségéből, hogy „Vajda J. költeményeivel értékre nézve az újabb költészeti termékek közül egy sem versenyezhet.”

Ezzel elvégeztem volna számvetésemet a Figaro lako-

dalma színre hozatalával, ha még nem volna egy kis türelemre szükségem e lapok olvasói részéről, míg elbeszelem minő sensatiót gerjesztett elébbi cikkem a nővilág — akarom írni — a „Nővilág”ban. Legjobb lesz ezen sensationak, illetőleg indignationak kifejezését az idézett lap saját szavaiban ismertetnem. Halljuk hát: „Egyik hirdedett (sic) tudósunk — egy rosz tárcairó és tudós, mikép férnek össze? — „Rossini Pesten” feliratu tárcalevelet közöl valamelyik (!) vidéki lapban; kik olvasták soká nem bírták eldönteni vajjon a répacukorgyártás ellen hadonáz-e (hiatus) ez a Rossini-cikk, vagy a parókák újból divatbahozatala mellett. Későbbben abban egyeztek meg, hogy az szokás szerint megint csak — időjövendölés — (magyarra fordítva: szamarordítás).

No már ezen nem kevésbé eszes, mint salonias modoru szakaszocska igen illik egy oly lapba, mely egykor azt nyilvánítá, hogy „vidéki ember csak arra való, hogy előfizetést gyűjtsön a pesti irodalmárok számára;” a melynek éppen a feljebbi remek ötletet ápoló számában a van mondva, hogy a „nemzeti intézeteknek adós kötelelességök” ingyen jegyeket szolgáltatni a lapok referenseinek; s ugyan azon cikk folytatában, hogy „a közönség s annak legmagasb széptani ítélőszéke” (már t. i. a referensi testület) „az ur s a színész annak szolgálja.” — Hanem már itt az a kérdés, mi gerjeszthette a nevezett menydörgő lapot oly nagy dühre, hogy közönsége — melynek ő igazán „szolgálja” kényesebb érzését számba nem véve egy írótsárat — (tiltakozás és viszontiltakozás!) — le szamarazza? Tantaene animis coelestibus irae? — Kis gondolkodásra eszembe juta, hogy én vakmerő! — Béla királyfit „adós-köteles” tisztelet nélkül mertem emlegetni!! Ez az igaz súlyos bűn; de így járok én mindig. Ez előtt néhány évvel, egy talentumos fiatal költő, Kinizsi szerzője, haragvék meg reám, mivel azt találám mondani, hogy ő nem Homeros; és most a Bélafi királyé, vagy akarom mondani a Béla-királyfié, csattant fel azon együgyü nyilatkozatomért, hogy ő nem Arany. Egyébaránt a répacukorgyártásról szólva, „köszönöm zsidó, hogy e szóra megtanítál.” Ismételve nyilvánítom, hogy mig Arany János nádeukrot készít, addig a mi Jánosunk az A. B. C. másik végén, nem répacukrot, hanem csak burgonyaszörpöt gyárt. Mindemellett azonban a Nővilág finom ötlete phlegmaticus természetemnél fogva engem nem hogy haragra, de neheztelésre sem gerjeszte; hanem némi kétséget és aggodalmat csak ugyan ébreszte bennem, melynek elhárítására bátor vagyok szakértőket szólítani fel a következő két kérdés eldöntésére.

1) Minő lelki állapotban lehetnek azok, kik cikkemnek tartalmát s irányát meg nem értve, répacukorról meg parókáról ábrándoztak?

2) Vajjon az idézett szakaszocska írójánál melyik organuma vastagabb; arcabőre-é avvagy kaponyája?

Az első feladat bármely részre döntésében tiszta nyereségem leend. Mert ugyan is, ha azon követelt olvasó urak tiszta ésszel voltak s cikkem valóban érthetlen hadonázás, úgy én a langeszek sorába vagyok emelve, kiknek fő jellemvonása a Nővilág szerkesztője legújabb verse szerint az, hogy őket „senki sem érti,” a miért is vevém mottoul magamnak. Ha pedig cikkem világosságánál fogva azon olvasó urakon feneklenék a hiba, ugy nekem jogom van őket a Lipótmezőn építendő intézetbe candidálni s ezzel magamnak philanthropico-colonizációs érdemet szerezni. Ezen nyereség fejébe az 1. számú kérdés legsikerültebb megoldásáért, Vajda János költeményei 2. kiadását kutyabőrbe — (ohne Anzüglichkeit) — kötve tűzöm ki jutalmul. Egyszersmind kötelezem magamat, hogy ez uttal nem fizetek rosz Witz-tzel s általában Witz-tzel.

A második kérdés eldöntéséből semmi Errungenschaftot nem várok ugyan, mindazáltal nagylelkűségéből erre is rendek jutalmat, még pedig physiologiai természetü levén a feladat, Oroszhegyi J. Od-delejességről irt könyvecskéjét. A példány viseltes ugyan; de érdeket kölcsönöz neki az, hogy az Orvosi hetilapbeli recensense Kocsis Alajos ur, éppen azt

forgatta, midőn magasztalásaival elhalmozá ezen szintoly eredeti mint epochalis tudományos jelenséget.

Canus.

Heti szemle.

— Mint halljuk, azon szerződés, mely szerint a déli államvaspálya Bécstől Triesztig, a tiroli állampályával egyetemben az ausztriai kormány részéről eladatik, — a pénzügyi miniszteriumban végleg megkötött. Báró Bruck pénzügyminiszter ur hatalmas pénzügyi operatiót vitt végbe. A vásárló pénzhatalmak a horvátországi, (már t. i. azon részében Magyarországnak, melyet Horvátországnak nevezünk, s mely pálya Sziszeket és Zágrábot a trieszti csatornába fogja ragadni a fumei kikötő helyett) karántai és keleti pályavonalokat is átveszik végrehajtási kötelezettséggel. De egyelőre természetesen arról gondoskodnak, hogy Budapest a kedvehc Trieszttel legyen összekötve. Részleteket majd csak akkor mondhatunk, ha az illető szerződés nyilvánossá tétetik.

P. N.

— F. hó 5-kén Rotschuh János szárcsai lakos, — a Temes folyón magát átvitetni akarván lovai megijedtek, s a kompból kiugrottak; szekerét a benne üllő asszonyal és ennek leányával a vízbe rántották — minnek következtében mindnyájan örökre eltűntek.

— Meg nem foghatjuk, hogy a Pesti Napló miért kel ki annyiszor német szomszédaink ellen, és félre ismeri irántunk jó akaratját. Pedig tudnia kellene, hogy a mit ezek állítanak a Gründlichkeit szárnyai alatt van, és szentség töréshez hasonló, más véleményen lenni. A nevezett lap sept. 17-ki számában olyas valamit is olvastunk, mintha szomszédjainkat oltott lábú, horpadt mellű és lapos fejű népeknek nevezte volna. Uram bocsá! hogy lehet ezt mondani, midőn a német történezet éppen ellenkezőleg rólunk állítja, hogy csuf nép vagyunk? A lipcsei nagy képes naptár 1856. évről, mely Német- és Magyarhonban annyira el van terjedve III. Valentinian romai császár koráról szólván azt írja, hogy halálának esztendejében egy addig a történetben ismeretlen nép lépett föl, a legkegyetlenebb és a rablásra legvágyóbb mely akár előbb akár utóbb támadt, és csak a legujabb korban veszté önállóságának utolsó maradványát. „Itt azon nép értetik mely előbb hun, aztán ungar, végtére magyarnak neveztetett.“ Csak Attila volt képes őket egy ideig közös cselekvésre egyesíteni. Az író ezen nép kegyetlenségéről mindenfélét mond, de ez nem vonatkozik célunkra. Mi a P. Naplót akarjuk azon meggyőződésre hozni, hogy szomszédjaink sokkal szebb legények mint mi, mert ők azt írják rólunk: „külsőjükre a majmokhoz hasonlók, és oly szemtelenek mint azok, a miért is az asszonyi nem, leginkább szenvedett általuk.“ Ez német könyvben meg van írva, tehát a Gründlichkeitet annál kevesbé szabad kétségbe venni, miután e könyv a miveltség terjesztésével bennünket különösen boldogítani akar.

— A nyelvek száma, melyek az ismert világrészekben beszéltetnek, 8064. Ebből Európára esik 587, Ázsiára 896, Afrikára 276 és Amerikára 1264. (Hát a többi 5041 nyelvet hol beszélik? Szerk.) A föld lakói ezer különbéle vallást követnek. A férfiak száma az asszonyokéval meglehetősen hasonló, $\frac{1}{4}$ a fízülöttek közül 7 éves életkora előtt hal el, fele 17 éves kora előtt. Ezer egyénre egy százéves esik. Mintegy száz egyén közt 6 hatvan évest lehet találni; 500 közt egy nyolevanast. A földet egy milliárd ember lakja; minden évben meghal 333,333,333; minden nap 91,334; minden órában 3780; minden percben 60, és minden másodpercben 1. E halálozásokat felülmulja az új szülöttek száma. A házas emberek tovább élnek mint a nem házasok. A nők könnyebben érik el az 50 évet mint a férfiak, de ezen életkoron túl kevesebb kilátásuk van hosszú életkorra mint a férfiaknak.

— Az ujvidéki „Szerbski Dnevnik“ melléklapja, a „Szedmicza“, 32-ik számában egy nevezetes irodalmi ujdonságra figyelmeztet. Ez egy orosz „Magyar nyelvtan“ (Vengerskaja grammatika), összehasonlítva a csuvasz és cseremisiz nyelvekkel. A nyelvtan írója Desko András címzetes tanácsos s az nyomtatott a tengerészeti nyomdában Sz. Pétervárott, 1856-ban. Ajánlva van Constantin Nikolajevics császári nagy hercegnek. Két könyv is van mellette: egy magyar főur és pór nemzetű öltözetben. Az előző szövege orosz és magyar. Az egész mű 8-rét XXXIX. és 308 lap.

— Petőfi Sándor újabb költeményei jelentek meg. Emich Gusztáv ezeket diszes kiadásban adta ki, s ez által irodalmunk egyik legélénkebb igényének megfelelt. Együtt fogjuk tehát birni ezen, nemzetünk legmélyebb lelkéből eredő, legszentebb érzelmeket vizsgáló dalokat, melyek mindegyike a legdrágább hagyományok közzé tartozik. Szinte látjuk, mily gyorsan fog elfogyni felkent dalnokunk ezen gyűjteménye! Ezen költeményekre már mintegy 7 esztendővel azelőtt történtek előfizetések; tudjuk hogy Emich Gusztáv nem annak oka, hogy előbb meg nem jelenhettek, de felteszük hogy tudni fogja, kik iratták be magukat akkor az előfizetők sorába.

— Kis-Jécsán egy német paraszt igen ügyesen gyógyítja a csonttöréseket. Tapasztalása és szakismerete e tekintetben a vidéken oly köztudomásu, hogy őt gyakran több állomásnyi, sőt egy két napi járás távolságára hozatják a segélyére szorultak, és nem ritkán történt hogy orvosok által férdén beillesztett karokat, rosszul gyógyított csonttöréseket és hasonló bajokat legjobb sikerrel meggyógyított. A mondottakról jól állhatunk.

— Lapunk 12-dik számában hirt hoztunk egy vasuti szerencsétlenségről a Bázias-Versecei vonalon, melyet egy utozó — ki a történetknél jelen volt, — előadása szerint közlénk. Mind a mellett ama közlést módosítanunk kell, mert az álladalmi vasut társaság által eszközölt vizsgálatok a történeteket sokban másként állítják előnkbe. Ezen vizsgálatok szerint nem igaz hogy a mozdony katlana elpattant volna, és hogy ezen baj következtében a mozdonyvezető, vagy bárki más a szolgálati személy vagy utasok közül megsérült vagy eltévedt volna; hogy továbbá a távirati sodrony megromlott és ennél fogva a távirati közlekedés megakadt volna. A tényállás abban áll, hogy egy ruganyos ászokvasnak a vontató gépben eltérése miatt Fejértemplom mellett a menet megakadt és miután egy kavics szállító vonatnak éppen közel lévő mozdonya a menetet tovább nem mozdíthatá, az akadály csak akkor szüntetett meg midőn egy Moravicáról rendelt tartalék mozdony a helyszínére megjött. Az ez által okozott, és általunk is említett elkésésen kívül, a kérdéses baj következtében más módon senki sem károsodott meg.

— Hirmondó cím alatt Heckenastnál magyar néplap fog megjelenni, 14 naponként egyszer. Ára egész évre 1 (mondó egy) forint lesz. Ez ugyan csak olcsó.

— A Srbski Dnevnik, Ujvidéken megjelenő szerb hirlap, kiadása, miután a szerb fejedelemségben és az innesső tartományokban is a béke felforgatásán törekszik, két megelőzőtt intéz nem használván, három holnapra betiltatott.

— A magyar biztosító társaság terjedéséről még csak egy évi fenállása után igen örvendetes adatokat olvasunk. Ezen társaság 13 főügynökségek és 896 ügynökségek által képviselve van. A temesvári főügynökség alatt vagy 83 ügynök, és pedig Temes megyében 43, Krassóban 8, Torontálban 31, a németbánsági ezredben 1. Azonkívül van még Torontálban 14 ügynök mely a szegedi, s 2 mely az aradi főügynökség alá tartozik; és Temesben még 7 ügynök mely Aradhoz tartozik. Ide még nincsenek számítva a főügynökségek Fiumében, Bécsben, Prágában, Lembergben és Triestben, melyek a magyar társaságot képviselik. A magyar biztosító társaságnál eddigelé több mint 50000 tétel biztosítva van, közte egész községek (Szalonta, Nyiregyház) egyetemlegesen.

Az életbiztosítást hihetleg már egy pár hét múlva veendi foganatba.

— Szerkesztőségünkhez beküldetett: „Anglia haszonbérleti állapotainak ismertetése“ című könyv. George Wingrove Cook munkája nyomán kiadta a „Gazdasági Lapok“ szerkesztősége. Terjedelme 29 nyolcadrétű iv; ára 2 pft. — Hogy gazdasági viszonyaink nagy fordulaton állanak, azt mindenki érzi közülnk, de kevesen vannak még tájékozva hogy e változatos körülményekben mit tegyenek. Anglia haszonbérleti rendszere azon intézmények között, melyek e boldog országot nagygyá és gazdaggyá tették, nem az utolsó helyet foglalja el, és már csak azért is érdemes, hogy vele megismerkedjünk. De úgy látszik, hogy nálunk is gazdasági állapotaink a haszonbérlet felé hajtanak bennünket, és ezért őszintén örülünk, hogy a fenebbi könyvben saját bérleti állapotaink megalkotására és szervezésére anyagot találunk. A ki sötétben borkál, bukni fog, csak a jól tájékozott gazda érendi el az ohajtott jólétet.

Temesvári ujdonságok.

* Nagyobb iparvállalataink egyike a vad elem martaléka lett. F. hó elsején selyemfonógyárunk véletlenül támadt tűz által elhamvasztatott. A tűz délutáni 4 óra tájban tört ki, és többé nem fékezhető. A gyárpépület egészen leégett, a melléképületekkel együtt, egynek kivételével. Karvalyi Frigyes urnak valamennyi készletei, sok portéka, gazdasági eszközök stb. elvesztek. Ezen iparintézet meglehetősen magányosan áll, a gyárkölváros keleti részén, és ezen körülménynek tulajdonítható, hogy az erős szél mellett a szerencsétlenség átalánosabbá nem lett. A szenvedett kár 15000 pft-ra ug.

* Bánsági birtokos Mocsyoni Péter e napokban Pesten saját szolgálója által agyonszurattott. Hír szerint azért, mert az utóbbit nehányszor arcul csapta.

* Egyik köztisztelőti polgártársunk Szájbéli Alajos cs. k. kerületi pénzügyi biztos e napokban végnyuhalomra kísérte. Halálát Monorban m. h. 28-án vadászat alkalmával véletlenül elsült puskája okozta. Annyiszor ismételik magokat az ily történetek, és a sors nem telik meg áldozatait követelni.

* Dmitrieff Svetschin Miklós hegedűművész köztünk mulat, és városi színházunkban ma kedden nagy hangversenyt adand. Művésznünk a szent-pétervári császári színház első hegedűse, a zultán udvari hangverseny igazgatója, és a nagy Nichan-rend lovagja. De nem azért ajánljuk mi őt közönségünknek, hanem különösen azon kedvező hireért, mely idejövételét megelőzte. Ki nem dicsértetett már a mai nap, és hányan nem usztak már a népkegy tengerében, a nélkül hogy erre érdemük lett volna. Svetschin-nél azonban ez különben van; a legilletékesebb bírálók azt mondák felőle, hogy ő a maga hangszerén nem virtuóz, hanem — a mi több — költő, és ellenállhatatlan rokonszenvre készíti a hallgatót minden műfogásuktól ment, de az érzelmekre mélyen ható nemes játékával. Csak még egy pár óra van még a hangverseny kezdeteig, azért figyelmeztetésül nem szólunk többet; különben is igen régen régen nem volt nálunk valódi művész által rendezett hangverseny, és a hegedűn főleg alig emlékszünk mikor halottunk hírneves férfit utóljára jeleskedni.

* September havában a takarékpénztárba 286 fél által 46,705 frt. 52 kr. betéttel és 136 félnek 31,555 frt. 53 kr. pp. fizettetett vissza.

☞ Színházunkban a mult héten következő darabok adattak: „Strauss und Lanner, — bóhozat. — Hétfőn „Ernani,“ opera. Ezen sokszor hallott dalmű ezuttal semmi új élvezeteket nem hozott. Ismerjük Norsed k. asszonyt, mily biztossággal, és kellemmel képes hálados szerepének megfelelni; tudjuk azt is, hogy Reszler ur, minden igyekezete dacára sokkal kevesebb hang alapról rendelkezhet, mint sem hogy ily szerepben még csak mérsékelt igényeknek is megfelelhessen. Saját érdekében cselekedne — úgy hisszük — ha oly erőmészítő szerepekre ezentul nem vállalkozna, marad még számára elég, melyben

kedvezőbb sikert arathatna. Bodorfi ur mint Carlos a hősieb pontokban igen jeles volt, és méltán megtapsoltatott; kevés hatást idézett azonban előt, hol a mezza voce hangolvasztása kívántatott. Reichmann ur mint Sylva kielégítő. — Kedden „Erziehungsergebnisse,“ vigjáték, és: „Tritschratsch,“ bóhozat. — Szerdán: „Der Fabrikant.“ Szinjáték Souvestre után irta Devrient Emil. Azon józanelvű, természetes lefolyású darabok egyike, melyeket a színházokon gyakrabban látni szeretnénk. Ezen darabbal egykor Schmidt igazgató nyitá meg a színházi saiont: a szereposztás akkor oly tökéletes volt, hogy jelenleg e tekintetben kevésbé voltunk meglegedve. Mindazáltal az előadás a jelen évszak legjobbjainak egyike volt. Különös művészettel, és lelkesült melegséggel adta elő Lenz k. a Eugenia szerepét; nem közönséges talentuma nekünk még sok élvezeteket ígér, és azért valóban örültünk a neki juttatott tapsoknak, melyekkel — úgy látszik — közönségünk most takarékosabb, mintsem méltányos. Heinritz urban a jó igyekezetű értelmes színész félre nem lehet ismerni, azonban mimikája a finom, és annyira megragadó árnyalatokat, a lelki állapotok tolmácsolói még nélkülözi, és szavalatában az egyhangúság hidegen hágy bennünket. Buchner ur Lambert szerepében távol sem azon költői természetű egyéniség, mint velünk elakarja hitetni. A blazirtság elkapja a nézőt, ki őt így látja. Deutsch ur mint Cantal jeles. — Csütörtökön: „Theatralischer Unsinn.“ Bóhozat, mely éppen az, mit címe mond. Bár ne látnánk többé ilyesmit. — Pénteken: „Der Rechnungs Rath und seine Töchter.“ Vigjáték, irta Feldmann. A darab igen élces irmodora, mely csak elvéve valami triviálitásra fajul, s a kereken összevágó előadás igen élvezetdús estét szerzett. Még ritkán láttuk a közönséget oly jó humorral a színházból távozni mint ez alkalommal. Deutsch ur a címszerepben, Rémay ur mint minister tökéletes példányait adták azon személyeknek kiket előtűntetni akarták. Buchner ur ez uttal dicséretre méltó comicummal, és hűséggel játszott. Kedves tünemény volt Lenz k. a. — Szombaton: „Robert der Teufel,“ Meyerbeer operája. Reichmann ur Bertram szerepében valódi diabolicus alak; azonban az éneken is elő ember volt a gáton, hogy színházunkon rég óta hozzá fogható Bertramot nem halottunk. Dús tapsokat aratott. Hogy Reszler ur hatástalanul fog erőlködni Robert szerepében, félig meddig előre tudtuk, és mi csak annyit róhatunk fel érdemeül, hogy az esemble-t mindenkor megmenteni igyekezete. Norsed k. a. mint Alice szokása szerint csengő szavával, és érthető előadásával helyén volt, és többször megtapsoltatott. Fridrich asszonyság mint Isabella remekül énekelt. Colorátúrája hibátlan, az ének árnyalatai igen gyöngédek és megragadók voltak. Mindig keveseljük énekének — mennyiségét; soha sem győzzük meg eléggé hallgatni. A harmadik felvonásban három táncosnő lejtett egy Pas de trois-t.

Kereskedelmi hírek.

Szánád september 29. A felső vidéki piacokon a gabona árak lejjebb szállása, itt is hasonló körülményeket idézett elő, a 85—88 ft. búzák ára 14 fr. 30 krtól 16 frtíig, és, dacára hogy az árak hétről hétre olcsóbbak, a hozatal még mindig elég élénk, mi arra mutat hogy a termesztők nagy pénz szűkében vannak; e hét folytán a hozatal búzából 28,000 mérőre tehető, a zab ára is lejjebb szállt, ára 7 fr. váltó köblönkint, ebben a forgalom még mindig kevés.

Baja september 26. Az itteni üzlet menetéről semmi nevezetes nem közölhető, mert a hozatal a jelen évszakban nem határozó természetű, különösen a zab, mely leginkább kerestetik, és legkevésbé piacra hozatik, a felvidéki langyos árjelentések dacára, néhány garassal feljebb szökkent. — Buza és más gabona nemükben kevés forgalom, csak néhány üzlet munkába vett hajórakodások kiegészítésére, az említett árakon vétetett. Az árak következők: Buza 11 fr. — 11 fr. 30 kr. Rops 6 fr. 45 kr. — 7 fr. Kétszeres 6 fr. 30 — 6 fr. 45 kr. Árpa 5 fr. — 5 fr. 15 kr. Zab 5 fr. — 5 fr. 15 kr. váltó pénzben pesti mérőnkint.

Kiadó és felelős szerkesztő Pesty Frigyes.